

ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ.

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату.

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник“ — Цетиње; Adresse: „Le Courrier de Cattigné“ — Cattigné (Monténégro)

Поједини број 10 пара.

БРОЈ 5.

ЦЕТИЊЕ, СУБОТА 15. ЈАНУАРА 1911. ГОД.

ГОДИНА IV.

Цетиње, 15. јануара

Први дани године, у коју смо ушли, ни мало нам не дају гаранције, које би ишле у прилог свјетском миру и ако се у овом тренутку баш о њему највише декламује и држе дугачки проповиједи.

Никаквог изгледа нема да ћемо у овој години наићи на мир, судећи по догађајима који су се почели одигравати још првих дана. Напротив, они нам наговјештавају да су судбоносни догађаји на прагу.

Са свију страна све се горе гуди. Не зна се гдје је горе. Мутни облаци се нагомилавају, атмосфера је све гушћа, а судбоносни догађаји су на домаку тако, да оправдано свако мора страховати за мир.

Опште је увјерење, да је миру одзвонило и да неће проћи много када ће се бурни догађаји почети да развијају и најсудбоноснији призори да помаљају.

Сва настојавања да се мир очува као да ће бити узалудна. Догађаји се врло брзо развијају и не дају никакве гаранције, да ће се мир моћи очувати.

Најмање то могу дати догађаји на Балкану. Турска се налази пред врло мутном перспективом. Ту је арбанашки национални покрет. Ту је револуција у Арабији, вријење у Месопотанији и четнички покрет у Старој Србији и Македонији.

Све то показује, да прољеће може бити врло критично по отоманску царевину.

Од туда се и може објаснити што се турски министар војни ријешао да повиси вријеме вјежбе резервиста од четири на шест недеља и што мисли да број резервиста од 70.000 повиси на 120.000 људи.

У Јемену је устанак узео толико маха, да се борба побуњеника са турском војском претворила у прави рат. Како устанак узима све веће размјере, то влада увјерење, да ће цијела Мала Азија ускоро букнути у пламену, јер предстоји општи устанак. Турска је већ велику војску нагомилала тамо, али помоћ се непрекидно тражи како би могла одољевати навали усташа, који су разорили све брзојавне везе, посјели путове и главне градове држе опседнуте.

Изгледни на угушење устанка врло су слаби.

Ни у Персији није ништа боље. Она је и даље поприште сукоба и раздора, који су такође уперени противу Турске.

И тек шта да се рече за критско питање! На Криту је узбуђеност у највећем жеку. Крићани не могу никакво да се помире са захтјевима сила заштитница и да се покоре турским властима. Они су се ријешили, да никако не попуштају, не презајући ни од чега. Ради тога је критска влада донијела одлуку, да

од скупштине тражи кредит за наоружање, како би створили народну одбрану, која ће се до капи крви борити да се Крит оцијепи од Турске и припоји Грчкој.

Буде ли устанички покрет захватио Малу Азију, Крићани ће кренути први да то искористе, а тада ће и акција у Старој Србији Македонији постати интензивнија, као год што ни Арбанаси неће сједјети скрштених руку.

Све то показује да се Балкан налази на прагу судбоносних догађаја и да ће сва настојавања да се очува свјетски мир остати узалудна.

Арбанаси и Младотурци

Угледни чешки лист „Narodni Listy“ донијели су и трећи чланак о арбанашком покрету, који и ми, под истим насловом, преносимо да би се видело како страна и словенска штампа пише о покрету људи, који се сада већим дијелом у нашој средини налазе. Чланак гласи: Арбанаси су били од увијек најјачи фактор у европској Турској. Према династији Османовој били су несаломљиво вјерни и одани. Султани турски су се трудили, да непрестаним давањем нових права и привилегија ову оданост још повећају. Значај Арбанаса није остао скривен наравно ни у очима Младотурака, који су, још прије извођења замишљеног државног преврата, употребљавали све силе, да њихову наклоност за себе привуку. Због тога су имали велику улогу у свему што се одиграло у Турској према Султану поколебају.

Згодну прилику за тај покушај дала им последице проглашења турске уставности анексија Босне и Херцеговине. Одмах последице анексије, савладајући митинг Арбанаса у Феризовићу на Косову Пољу, коме је присуствовало око 30.000 душа. Том приликом младотурски говорници су указивали на Султана као на слабину, која дозвољава без икаква отпора да јој се отима једна провинција за другом. При томе су Младотурци вјешто настојавали да увјере народ како би само њихов режим био у стању изгубљене провинције Турској повратити. Увјеравали су, да је то главна тачка њихова програма. При томе су се трудили, да присутне арбанашке главаре задобију како би потписали резолуцију, у којој се из горе наведеног узрока Султана Абдул Хаида одричу.

Овај је приједлог наишао на јак отпор једног од главних првака арбанашких Иса Бољетинца, коме је пошло за руком, да помоћу приштинског муфтије главаре од таквог корака одврати. Изразио је јавно увјерење, да су тобожњи патриотски смјерови Младотурака само једна обмана под којом се крије права њихова жеља збачење Султана и приграбљивање власти. Будућност је ускоро доказала, да је Исо имао право.

Исо Бољетинац има у сјеверној Албанији одлучујући утицај. Његови су савети радо слушани и наредбе извршаване. Осим тога је био познат као заштитник хришћанске раје, коју је сваког прилика бранио како противу насиља турских власти, тако и противу својих једновјерника. С тога узрока је многим три у оку. Младотурци који су знали да Исо у свом отпору према њима неће одустати и који су били свјесни његова утицаја, трудили су се, да наклоност овог мјеродавног човјека за себе придобију по сваку цијену. Обећавали су му све могуће, али залуду. Исо је остао чврст и изјавио, да Абдул Хаида неће издати док тече кап крви у његовом жилама. Исо је био Младотурцима велика препона. Пошто није било могуће да се ни по који начин придобије, ријешили су се да га се лише на други начин.

У новембру 1908. г. послали су Цавид пашу са седам табора низама и дванаест топова, да би му Исо допао у руке. Пошто није било ни помисли о каквој вистопријети против Младотурака због лабавости неких арбанашких поглавара, међу којима су Младотурци непрестано

обећањима и митом радили, Исо је са четрнаест пријатеља ускочио у планину, гдје се противу војске што га је гонила бранио. Након неког времена пошло му је за руком, да се под окриљем бурне ноћи дочепа једне од својих тврђава кула, у коју се затворио. Кад га је турска војска и ту нашла, одбио је њене нападе пуних 24 сата.

Голење Иса по планини и чаркање његово платио је Цавид паша животима двијесто војника. Противу огромне надмоћи турске Исо је видио да је залудан сваки отпор и стао је да мисли како ће само живог сачувати. Са раном на ремени провукао се по ноћи са шест друга, што су му остали здрави, кроз турске редове и побјегао преко Бајгорске Шаље у Пећ. Одавде је странутицама отишао у Истинуће, гдје му је старевина. Ово мјесто лежи близу историског српског манастира Дечана. У Истинућима се четири месеца видао. Цавид паша чим је дознао за мјесто његовог пребивалишта кренуо се тамо са пет табора и четрдест топова. Пошто тамошња племена нијесу показивала вољу за борбу, био је Исо приморан да тражи спас у поновном бјегству. Отишао је код своје својте у Белај, одакле је ускочио у село Красниће у неприступним планинама Ђаковичке Малесије. Ту се задржао до преврата, који се одиграо с прољећа 1909. г.

У току ових догађаја Цавид паша разбио је пет кула Исових, опустошио имања и одагнао му стоку. Иза тога је разбио из топова 23 куле, о којима је знао или бар мислио да је Исо у њима нашао гостопримство, као и 25 кула, које су биле својина Арбанаса, на које је сумњао да су приврженици Абдула Хаида. Сејди Шаји изгорио је десет кућа само зато што је Исов побратим. Уз то савио је са земљом кулу првог старјешине у Ст. Србији Зенић бег Махмудбеговића и Пећ и много друге. Сваким насиљем хтио је Цавид паша да Арбанасе примора, да се Исо одрекну. — Послије свршеног преврата Исо се повратио на своје имање, али му није било суђено, да се на родно отиште одмори. Турци нијесу престали да раде на томе да им допадне Исо. А то га је нагнало да тражи поново уточишта у оближњој планини, гдје је остао цијелу годину.

Младотурци, који су последице преврата постали неограничени господари ситуације, почели су да бивају према Арбанасима све осорнији. Према њима су били јуни неповјерења и ријешили су се, да их по ма коју цијену учине безбедним. Средства, којима су се за то служили, била су лажна обећања, насиља и потмићивања. Помоћу својих агената раскиривали су суревњивост и побуђивали узajамно неповјерење међу појединим племенима и главарима. Тиме су постигли да се свако племе, које су напали борило усамљено. Али при томе су учинили једну судбоносну погрешку, која им се доцније светила и светиће им се још. Нијесу правили разлике између својих отворених противника и између племена, која су до тада била мирна и која су била према политичким догађајима равнодушна.

Тако је мир. Цавид паша са пет табора низама и 15 топова напао племе Гаши, који су били према Младотурцима неутрални, и почео је без икаквог узрока палити куће и пустошити имања. Из топова је разбио 113 кула. Овијем насиљем побуњени Гаши скупили су се на брзу руку на броју од хиљаду друга и ставили се на отпор. Послије неколико дневних божјева био је Цавид паша са губитком 200 војника са земљишта Гаши отјеран.

Иза овога неуспјеха повукао се Цавид паша у Митровицу, одакле је наредио пећском мутасерифу, да нападне племе руговаца при црногорској граници, што је овај са пет батаљона пјешадије и неколико батерија топова и учинио. Разорио је топовима неколико села, при чему је погинуло много жена и дјеце. Руговци су га дочекали на свом дивљем, кршевитом терену и осмодневне битке завршиле су се крвавим поразом Турака, који су изгубили том приликом преко 500 друга. Остатак експедиције спасао је мутасериф брзим успицањем у Пећ. Међутим је Цавид паша прикупно нова појачања и кренуо се са 9 батаљона пјешадије и артиљеријом преко Призрена у Љуму, да разорија тамошње становништво. Близу села Блатце, недалеко од

Призрена, срело је једно мање одјељење његове војске једног Арбанаса са пушком. Официр, што је одјељењем командовао, наредио му је да пушку преда. Арбанас је то одбио. Кад је војска покушала да му отме пушку силом, убио је официра и побјегао. Чим је то било јављено Цавид паша, наредио је да се опколи Блатце, у чијој се близини ово десило, и наредио је да му дођу сви људи из тога села, што су они драговољно и без оружја учинили. На питање пашино ко је убио официра, одговорили су да не знају. Разарени паша наредио је да их све оборе и да их премлате коцевима. Иза тога је наредио да се запали село. Жене и дјецу по наредби његовој војници су силовали...

Послије доласка у Љуму разрушио је и предао пламену шест села, која је нашао празна, јер их је становништво пред његовим доласком напустило. Кад је ушао дубље кршну Љуму, наишао је на моћни отпор горштака, који су му на броју од прилике 5000 људи препречили пут. Осмодневне упорне битке савршиле су се страшним поразом Цавид паше, који је изгубио два батаљона војске и са остатком се једва спасао бјегством у Призрен.

Након овог пораза Цавид паша је био опозван. Њега је замијенио Тургут паша, који је наредио Арбанасима да одмах предаду оружје. Али су ови међутим познали, да се насиља чине не само над онијима који имају оружје него и над онијима који су га већ предали и који су се почели да се са новим режимом помирују. Увидјели су, да су угњетавани сви без разлике само зато што се признају да су Арбанаси, а не Турци. Осим тога су постале лажи Младотурака тако провидне, да није било више могуће да их обманују.

Бојазан да би предавањем оружја своју судбину погоршала, а себи потпуно на милом и немилост Младотурака предали, присилила их је, да сазову сајет племенских старјешина, који су имали да ријеше о даљем држању њиховом.

Иницијативом Иса Бољетинца састали су се главари свију дванаест племена косовских у селу Луке између Пећи и Ђаковиче у марту 1910. г. на договор, коме је и Исо присуствовао. Искрено су признали какву су погрешку учинили што су дозволили да их тако дуго Младотурци обманују и што нијесу послушали Иса, који је све ово предвиђао. Разочарању својем дали су израз од прилике овим ријечима: „Очекивали смо, да ће Младотурци вјерни датом нам обећању повратити опет изгубљене провинције Турској. У мјесто тога смо дочекали продају Босне и Херцеговине. И сад морамо сваког часа очекивати, да при првој годној прилици продају и нас, нарочито, ако им пође за руком да нас разоружају. Младотурци су додуше наши једновјерци, али у погледу народности су нам потпуно туђинци. С тога нећемо да дозволимо да нас као такви теслиме коме би хтели. Ако наступи случај неопходности, онда нам мора бити остављено право да кога ћемо се сами ријешити. Ти исти туђинци направили су од Султана лутку која игра како они хоће. Да није тако, не би сигурно дозволио, да од нас чине то што сад чине. У парламенту цариградском заступају наше интересе на мале изнимке само младотурске креатуре, које су се тамо машинацијама на изборима увукле. Мјесто обећаваних школа и судова са језиком арбанашким нагоне нас, да примимо школе и судове са језиком турским како би нас могли лакше однародити. Дали су нам бесу, да нам неће узимати оружје, којим вјековима бранимо границе турске са сваке стране. Као остала обећавања, показало се и ово као пука лаж. Својим издајничким радом доказали су Младотурци, да не заслужују наше повјерење. Стога узрока нећемо оружје ни предавати, јер је то једино средство којим се можемо противу вјероломника бранити“.

Договору присутни главари обавезали су се бесом, да ће се узajамно потпомагати и ако Турци употребе противу њих насиље, да ће им се сложено поставити на отпор. Ово су ријешење савијести старјешинама у Приштини и Ђаковичима, којима су у исто вријеме наложили, да посједу клана Качаник кроз који иде жељезница и куца би турска сила најприје морала да прође. То су они и учинили на

окупу од прилике 6000 друга под командом Ибра Сифра. Високе око вине Приштина посетио је око 5000 тамошњих Арбанаса. Исо Бодетинаш, који се свима на челу налазио, узнео је са 2000 друга Црнојевића, које доминира путем за Призрен. Други пут према Призрену држао је у своје руке Хасан Усеин из Будакова, који је носио са 2000 друга Језерца. Овим су биле три главне позиције: Качаник, Црнојевић и Језерца посједнута са 10.000 друга.

Прва пушка пуцла је у крају полабском на Косову, где су Арбанаси окренули четири батаљона пешадије последије крваве вјече у бјегство, при чему су заробили два тона. Тургут паша кренуо је са главном снагом од прилике од 30.000 друга и 40 топова из Солуја. Његов је план био, да заузме Качаник, који је био с обзиром на жељезницу најважнија позиција. Тиме би добио слободан пролаз у центар косовских Арбанаса. У исто вријеме је нападао и на друге двије позиције којећи заузети су била важна пута за Призрен.

Пуи повјерења у своју бројну надмоћ и храброст добро организоване војске, нападао је Тургут паша кроз три недеље готово стално свје три поре наведене позиције. Вас труд његов као и претплате његове изврне војске остао је узалудан. Од сваког јуриша враћала се његова војска са великим губитцима назад. Из Солуја су слана на бојиште не престано нова, из Азије доведена, појачања. Занимљиво је, да у току ових догађаја није војска жељезницом била прекинута. Арбанаси, који су чували интересе европске трговине, нијесу жељезничку пругу кварили и ограничили су се само на контролу возова, које су заустављали на врло прост начин. Одјелење Арбанаса са намереним пушкама дочекивало је воз, заустављао га и последије свршеног прегледа пропуштао га. Нађани ратни материјал Арбанаси су увик конфисковали. Једанпут нашла су у вазику чету војске. Арбанаси су им одузели оружје и муницију и вратили их цјелике патраг. За вријеме бојева Исо се налазио обично оне, где је његово присуство било најпотребније.

У току ових напада кренуло се из Луке 8000 Арбанаса усташима у помоћ. Хасан Руса из Призрена, кога су Младотурци подманили, наговорио их је да се врате. Увјеравао их је, да је нови Султан вољан испунити сваку њихову жељу и да немају они повода да турску војску нападају. Рђавим примјером заведен, напустио је један дио Арбанаса поједине своје позиције на Качанику. И ако је Тургут-паша напуштене позиције одмах заузимао, опет није могао Качаником потпуно да завлада и безуспјешни његови напади и даље су се понављали.

Оваквијем неуспјесима у неприлику и срамоту пред цијелим свијем доведена Porta ријешила се, и ако с тешким срцем, да пошаље на бојиште нова појачања и са њима као главнокомандујућег најбољу снагу, којом је располагала, а која је била одређена за извршење виших задата, него да потискује ситницу, како су Младотурци арбанашки покрет називали. Снага ова био је министар војни Махмуд Шефкет-паша. Наименовање његово главнокомандујућег армије, која је противу усташа оперирала, доказује у какву је неприлику арбанашки устанак Порту довео. Младотурци извори наводе број турске војске: на 92 батаљона турске пешадије, 90 топова, 21 машинске пушке и 11¹/₂ ескадрона коњице. Махмуд Шефкету било је познато, да је душа цијелог устаника Исо и да ће тек његовијем поразом моћи да овлада ситуацијом. У ту сврху ударио је свом снагом на позиције црнојевице, које је бранио Исо.

Ово је био тренутак, који је Исо жељно ишчекивао и у коме је хтио да зада турској војсци смртни удар. Позвао је на бојиште племена пећска и ђаконићска, кога су брзим маршем у броју 15-20.000 друга доша на урмута близу Црнојевића — *одакле се изненада вратила патраг*. Махмуд Шефкету пошло је у пошљедњем тренутку за руком, да одврати тешки ударац, који му је био намијењен. Овим племенима послао је пошљенике, који су им у име његово обећали да противу њих Махмуд Шефкет не смјера и да ће сваку њихову жељу драговољно испунити.

Исо је остао усамљен. Бранио се као лаф два дана противу турске војске, која га је са три стране нападала. У току ових напада пошло је Турцима за руком, да обуху Качаник и Будакова и да ударе са пет батаљона низама и са неколико батерија ордске артиљерије Ису иза леђа. Ту су дошли неоплаћено странугицама, преко којих их је водно већ раније именовани за издају готови и од Махмуда подмићени Хасан Руса.

Сада је био Исо са свих страна опкољен. Радошћу опијени Младотурци, који су били већ сигурани да им Исо више умаћи неће, кивали су у свијет теле-

граме о његовом заробљењу. Радост њих ва била је предухитрена. Горски вук није пуштао да га тако лако ухвати. Надали отпор није било више ни помисли, пошто је муниција његова била већ исцрпљена, али зато му је пошло за руком да изведе своје одјелење једином слободном стазом из клошке. О ујорности овог крвавог дводневног боја свјеточи број турских погинулих официра. У ова два дана погинуло их је 65. Главниот проузакочача пораз Исова на Црнојевићу Хасан Руса Турци су доцније објесили. Овим јединим начином дошли су опет до новца, што су му раније за издају дали.

Одступањем Исовим били су бојеви за владу над Качаником свршени. Особите пажње заслужује то, што је било 10.000 неорганизованих, несложних, разним системима старих и нових пушака наоружаних Арбанаса у стању држати се толико вријеме према неколико пута вишој надмоћи редовне храбре дисциплиноване и најмодернијим средствима ратним наоружане турске војске. Оно што нијесу били Турци у стању да сврше оружјем, то су постизали код заслијењених главара младотурским обећањима. Да није су употребљавали ово и томе слична средства, бојеви би се на Качанику свршили другаче. Арбанаси су се додуше повукли, али се њихово одступање не може рећи да је било пораз. Морална побјела остала је на страни онијех, који су до пошљедњих тренута своје позиције бранили. За жаљање је одиста што овим бојевима није присуствовао какав стручњак као што је бир. инструктор турске војске генерал фон дер Голц, из чијег је пера изашла стручна студија о маневрима турске војске у Једенима. Каквим би драгоцијенз редом била војна књижевност обогачена! Тек онда би се видила разлика између рата у равнине и гвериле (четовања), у којој остају Арбанаси, као и Црногорци, недоступни и ненадмашни вјештаци. Онда би можда и Турци признали, да има право Исо, који је сувише озбиљан човек и јунак, да би се могао понизити да се сам хвали, код вели: „Нека се Махмуд паша својом побједом много не зори. Пораз мој и мојих пријатеља није још ни издалека пораз Арнаутлука. Јер да су сва племена била сложна и да су своју дужност учинила, хтедосмо га и са његовом ордином без употребе оружја толкагана из Аабаније изагнати. Само тој околиности има да захвали што није пао у наше руке.“

Послије пада Качаника почео је „реформаторски“ рад Махмуд Шефкета. Нацрта се потреба да се Арбанаси застрашују и да им се да доказ о младотурској моћи. Пошто се није имало познатим противницима Младотурска готово већ што палити и рушити, то се Махмуд Шефкет паша обратио не само противу онијех, који су се његовим обећањима заваривали, а тијем су индиректно помагали да побједи, него и противу онијех личности, које су се дотле држале неутрално и чија је једина кривица била што им је можда Абдул Хамид био милији него Младотурци. Од свих хемо навести само неке пријаве, којима су била имања уништена и који су вишим дијелом спасли голе животе бјегством у Црну Гору. То су Хасан ага Феровић, Сулејман ага Батуш, барјакар из Уника, Осман ага из Бериша, Баграм Асан из Вошша, Хасан ага Батуш и г. д. Овијем и њиховој својти изгорено је преко 200 кућа, опустошена имања и запалијена стока. Сви су платили тешко повјерења своја у младотурска обећања. Главари свију племена косовских налазе се данас већином у Црној Гори.

На питање зашто су баци Црну Гору одабрали за уточиште, одговорили су: „Дошли смо код Краља пошто га знамо као јунака, који умје и свога крвника да поштује и да га као госта дочека. У његовим рукама су наши животи и наша част најбоље сахрањени. При томе нас са Црногорцима вежу многи народни обичаји, који доказују да смо били у старији блиски; при томе Црногорци нијесу никад познати дају ријеч, исто тако се нијесу никад огријешили о законе гостопримства, стога смо тражили у ова, за нас тешка времена, уточишта код њих и нијесмо хтели примити гостопримство које нам се с других страна намегало, пошто немамо повјерења ни у кога него само у Краља Николу и у његов јуначки народ.“

Краљица Јелена*)

Српски народ на све стране гдје га има, може се поносити и даму се са задовољством надимљу груд, што је *краљица Јелена* у великом свијету, што је као краљица лијепе Италије *Црногорка*, у чирим жилама тече *јуначка српска крв*, стекла признање, поштовање и дивљење широм Европе.

*) Овај чланак изашао је у новосадском „Бранку“ са уводом и примједбом на крају од д-ра Полита Десачића. Ур.

Познато је, да Французи бију крваво бој ондје дубоко у Африци против неких муслиманских племена, која нападају Француске колониче. При пошљедњим бојевима имали су Французи осјетне губитке. Пошљетно је и храбри француски пуковник Мол. Ти крвави бојеви у Африци узбуђили су извјесне политичке кругове у Француској, па и француску комору, те су позвани били и француски министри на одговор. Неке париске новане крупним словима изјавише своје сажаљење за пошљетне Французе у тим крвавим бојевима у Африци.

Поводом тим је један велик, омиљен и врло распростањен париски лист, познати „Фигаро“, допио чланак, у којем пребације Французима, што, мјесто да славе оне јунаке, који су погинули за част Француске, за француско име, они их сажаљевају, па још зову на одговор министре за то, што су ти француски јунаци вршили своју дужност.

Тај чланак париског „Фигара“ тим поводом указује на *јачину духа краљице Јелене*, на њено пожртвовање, на њено јунаштво приликом ужасне катастрофе у Месини прије двије године. Зна се, како краљица Јелена њежно воли своју дјену и како их брижно његује, па се у том чланку спомиње и то, како је, кад је краљица Јелена са краљем Виктором Емануилом III. пошла у Месину, стегла своје материнско срце, па дала налог, *да јој се ништа не јавља о њеној болесној дјену*, док је она у Месини. Чланак „Фигара“ носи наслов: „La force d'une reine et la faiblesse d'une nation“ (*Снага једне краљице и слабост једнога народа*). Чланак има два дијела: први говори о краљици Јелени и слави краљину Јелену, а тек се други дио бави бојевима у Африци, те жигосе слабост разнежене париске публике. Први дио чланка о краљини Јелени је диван и гласи у српском пријеводу овако:

„Краљица Јелена морала је једног дана нагло напустити Квиринал. Као бич пошљедњег суда ужаснуо је земљотрес на Сицилији и у Калабрији цијелу Италију. Масина се срушила на двије стотине хиљада застрашених душа, које су бјегале на све стране. Високи нагли вали одијелеше оне, који су се бацили на отворен простор око пристаништа. Ватра је тамашила оне, који су рушевинама били претрпани. Једнодушним уздах бола дигао се цијела земља до неба. Краљу и краљици је ваљало да оду са првим спасоцима на лице мјеста ужасној несрећи. И онда се збичи нешто необично. Краљица, готова за подизак, подуху своју дјену и забрани, да јој се кријеме њена одсуства телеграфски шаљу вјести о њиховој болестности. Мати сасвим ницхезе испред краљице. Она сада припадаше народу, искључиво само народу. Није хтјела да отме ни један тренутак општиј жалости. Та зар није прва дужност народне владарке, да дијели судбу свога народа?“

Када су се приближили, море је било — кажу — све криво. Хиљадама љешина пливало је, тонуло је и заједно с валовима ударало је о чамци. За тренут је њежна жена покрила очи рукама, али се опет исправила угушујући сопствену слабост. Сиђе јуначки, па шири руке према гомили раненика, који су запомагали, према блиједим самртницима, очајним удовицама. Прилази сваком посебне, тијем их, ничим не одаје онај ужас, који јој уливају ти бедници, којима се амутирају телесни дијелови, ужас од поманиталног свијета, који мора бити везан или од оне беднице, којој, док је лежала под рушевинама, гладне животиње оглодаше руке, које није могла да макне па да их сачува.

Тада је привуче жалосни писак неке старине на умору, која је грчевито стиснула руке једном помагачу и прекривала га, да јој доведе свештеника. Ако умре без причешћа, чекају је у паклу вјечите неисказане муке. Сиротица, полу мртва, тресе се од страха а свештеника нагледнаћи. Већином их је нестало а остали су мртви. Страх јој трепери из раширених очију, хоће ли морати тако умријети у тој грозоти?

Уједаред краљица рече:

— Слушајте! Ја сам краљица; јесте краљица сам, чујете ли? Ја вас разријешавам ваших гријеха; свију ваших гријеха. Јер ја сам краљица, разумјете ли? Починајте мирно. Вама је опрштено.

Њено величанство рашпри руке над главом самртнице, која се умири, легне и сврши мирно с предосјећајем раја на блаженом лицу.

Зна ли се за сличан историски догађај, у којем се одичава такво увјерење о свом божанском праву? То је више него поуздање свега Јуја, када се догађаје прожаженога. То је дело, којем нема равна у свима животонисима круписаних глава.

Узмите на ум, да краљица Јелена прије никаквим покретом није одавала свој ауторитет. Све док је она је у свакој прилици имала покрете, ријечи, понашање до-

бре матере и одаје супруге. То је био њен понос — не гледа пред људима више до ли као добра жена, жена на свом мјесту. И најдарио кћи *италијанског владарца* изврши дело, које даје величанствености ушљед ванаја ратника и самртника. Кад човек нешта ово дело са екстичног гледишта, долази до увјерења, да нешто није себа ни мало стварно присвајала моћ, да окршта гријехе. Није ли најпријед знала, да стара Сицилијанка, добра хришћанка, у прве својим грешкама има исто тако повјењење у краљевску моћ, као и у црквену? Свако поштовање критичи психолога, али зар да се зато мање дивимо самопоуздању у моћну величину, која одједном почиње у краљичину срцу? Не можемо ли ми бар поставити, да утицај атеизма, пресађен краљу владарца а до сад сакривен, изусте оне ријечи које побједише страх? Није ли то био нехотичан израз осјећаја, с пометка нејасан, који се мало по мало развијао у тој души *италијанског поријекла* с увјешем у своје одређење, с осјећањем, да припада оном низу непрекидних феноменалних социјалних догађаја, који вјечитије снагу византијске кћери са латинским принцим, да их потомци буду одичје укунног велеума средоземног рода. Од свега тога ваљда се створи врло лагано, бесвјесно истинска вјера у своју мисију, који изизва онај покрет у краљице тако природно и одједном.

Од то је доба њена популарност код Италијана бивала све већа, они признају у њој одлични створ, који у страшим часовима отклања страх, изврнује сваку моћ, одичава све врлине свога народа и изражава их величанственим ријечима, достојним историје, па чак и легенде.

Велика је то моћ, кад човек вјерује у своју мисију.

Па та краљица Јелена, коју тако узвишено слави Француски лист, то је крв од наше крви, то је кост од наше кости, то је кћи витешког краља Црне Горе Николе I. Ми се Срби краљицом Јеленом сви и свуда можемо поносити. Али се њоме поносе и Италијани. Прије двије године на интерпарламентарној конференцији у Берлину посланици италијанскога парламента казиваху писцу ових редака: „Наша краљица Јелена није само лијепа, она је и добра. Она је мати, права мати Италије. Па као што њежно воли своју дјену, тако воли Италију, воли италијански народ.“

Српство

Нове зграде у Србији. У министарству грађевина у Србији спремиен је закон о подизању државних зграда на основу ануитета. Овим законом је предвиђено да се подигну ове нове зграде: Двор, пошта и телеграф, дирекција и железница, Н. Библиотека и Музеј, Касацони и Апелациони Суд и сва министарства, изузев војног.

Нове српске школе. Турске власти су дозволиле, да се отворе двије српске школе у дебарским селима Клењу и Требињу.

Нова Искра опет излази. Индустривани књижевни лист „Нова Искра“, који је у пошљедње вријеме престао, почеће поново да излази под уредничтвом проф. Риста М. Одавића.

Додијељена помоћ. Српска Академија Наука додијелила је 500 динара помоћи Стеву Петрову Бешевлићу, књижевнику из Загреба. Бешевлић је написао врло лијеп број pjesама, уређивао „Врач Погађач“, а сада ради на авијацији.

Словенство

Јубилеј Е. Н. Чирикова. Познати руски књижевник Е. Н. Чириков прославиће концем октобра двадесетогодишњицу свога књижевног рада. Прва његова приповијетка изашла је 1886. г. у „Восточном Вјеснику“ и звала се „Ријан“. Чириков је онда био још млад професор, те га је успјех првог рада охрабрио, да се посвети књижевности, којој је знатно приједно. Писао је новеле и драме, али је код нас познат са својим новелама.

Југословенски уметници. Као што смо раније јавили, ових дана су југословенски уметници имали конгрес у Београду и том приликом су доцније ове одлуке: да се у први четврти 1912. г. приреди југословенска изложба у Београду, а у јесен у Софији да југословенски сликар „Иада“ даме учешћа на изложби у Риму 1913. г. да 1914. г. учествује на свесловенској изложби у Прагу и да сваке године приређује по једну југословенску изложбу.

Оригинални јубилеј. Овдје дана навраћује се двадесет и пет година од како је познати руски писец Владимир Короленик ослобођен припадности на Сибирије, те су његови пријатељи рјешили да на свечан начин прославе овај књижевнички јубилеј, који ће му приликом предати адресу и портрет.

Мед као храна и лијек

Позната је ствар, да мед важи и као добра храна и као лијек. Као храна, он се доста слабо код нас употребљује, док се за лијек чешће наш народ њиме служи. Али и крај тога он се ни близу не цијени као што то заслужује. Зато ћемо о меду као храни и лијеку нарочито проговорити.

Мед је признат од казацијета медицинских као врло лако сварљива храна и врло добар лијек у много прилика. Као лако сварљива храна доспјева у стомак човјека непосредно прелази у крв и тиме особито циједи на човјеци организм.

У породицама гдје има дјеце и стараца треба мед да је свакодашња храна и понастница, да га употребљавамо са хљебом, у кави, у млијеку и др. Мед даје топлиоту и подумише дисање, а тога треба дјеца и старији.

Мравина киселина у меду јесте најглавнији дио. Она спречава развитак бактерија заразних болести, она је да дезинфекцију средство против заразних болести. Мравина киселина не може дакле да убија и уништава бактерије али може да спречи, да бактерије не приону, да се не залегу, дакле не да, да бактерије нађу повољно земљиште за свој развитак.

У вријеме заразних болести и пр. дифтерие, и уопште код свију болести у грлу, треба употребљавати мед, јер у њему садржана мравина киселина спрјечава, да бактерије приону, да се залегу и да се развијају.

Несносна инфлуенца лијечи се успјешно медом и соком од лимуна. Соку од пола лимуна дода се 2—3 ојнице велике меда и мешавина се прелије са два децилитра кључале воде и што је могуће врелије се испије прије спавања, и од инфлуенце неће бити ни трага. Овај лијек се може и више пута узети.

Мед је изврстан лијек против промуклости. Сваког сата узме се једна мала ојница течног меда. Ако за један дан то не помогне, онда се меду дода једно жуманце и зејин од бадема овако: Велика ојница меда, једно жуманце и 2—4 капице уља од бадема.

Болесници, који су претурили тешку болест, помоћи ће своје брже опорављењу, ако у пола литре воде скуха мало јечма и једну кашику меда и чорбу оциједи свако јутро испију.

Слабућавој дјечи треба узварити у 1/2 литре млијека 2—3 кашике велике меда јутром и вечером.

За малокрвне, за оне који пате од стомака и за нервозне мед је изврсна храна и лијек, ако га такови узимају сваки дан редовно на бијелом хљебу намазаног јутром и послје подне, а може и увече. За кратко вријеме ће осјетити да се опорављају.

Код несанице узме се једна или двије велике ојнице течна меда прије спавања, а може се то и с водом измијешати и попити. Ово чини особито добро старим особама, који највише пате од несанице.

Мед је изврстан лијек не само за унутарње болести плућа, и грла, него је добар и за спољашње повреде и пр. ране и чиреве с поља. Још свјежа рана превршена медом чува рану од запаљења и брзо зарасте, а ојница меда с ојницом брашна и мало воде измијешана дају изврстан фластер за чиреве.

Назад мед лијечи успјешно и велики кашаљ (звани магарећи — рикавац). Даје се болеснику ојницама или у води.

Наука и проналасци

Разни језици. Језик, орган, који је већином скривен у усној дупљи, може да узме најразноврсније облике и да служи најразличитијим сврхама.

Тако на примјер језик мајмунов личи по облику и употреби човјековом; само се нанили укуса на њему налазе тако многобројно, из чега се може закључити да мајмун није толики гурман, колики је гурман човјек.

Код звијерова језик има тврде напале, тако да служи као изврсна четка; звијери могу њиме да остругу остатке од меса с костију.

Мравојед има дуг, скоро коначаст језик, чија је горња страна дељива, те се на њу залепљују мрави, који му служе као храна.

Код преживара језик је сразмјерно дугачак и врло окретан; жирафе на примјер уздирају њиме травне сламке или лишће.

Код тина језик као орган укуса не може бити добро развијен, јер је већином рожаст. Он често служи, као код детлића, као инструмент за набадање инсеката.

Најразноврснији су језици код рептилија и амфибија. Језик хамелеона је сасвим компликован алат, који у мирном стању лежи уколутан у устима као бјеличаста маса, али се може изваљати до на 20 сантиметара помоћу свога замршеног апарата од костију и мускула.

Код змија је језик дугачак, танак и на врху растцјељен. Он служи само као орган за пицање.

Код неких жаба и корњача језика и нема; код других утврђен је спреда на непцима, а дејствује слично као језик камелеона.

Криви торањ у Пизи. Судбу, која је год. 1902. снажна млетачку Кампанију, очекује сада и чувени криви торањ у Пизи. То под њим угнуло се, па је посебно повјеренство изаслано, да проучи, како би се овој ванредној грађевини продужио живот. Дуго се свијет препирао, да рашчисти ствар: да ли је градитељ занета мислино сградио овакав нагнут торањ, па се сата мисли, да није. Кад је архитект Бонанус год. 1174. почео торањ изградити, употребљено је већим дијелом антички материјал. Код је дошао до трећег ката, одедаред се земља угнула. Из неког времена увјерио се да ће уз све неприлике моћи наставити са зидањем, па је градњу и довршио. Из 700 година опстанка пизи се у пошљедње вријеме много на то, да се више од 3 особе никада у исто доба не пену на торањ. Међутим највећа опасност пријети од великога „Аситазона“, које само собом тежи 10.000 килограма фунги. Због је ово ради боље сигурности пренесено на другу страну звоника.

Привреда

Индустрија дувана у Србији. Изненађује нас, како је у Србији производња дувана на одличној висини, од сађења па све до фабрикације. Први стручњаци у дувану из Кавале, Солуна и т. д. тврде, да ће производња дувана у Србији за кратко вријеме надмаштити турску продукцију. Са свим сигурношћу Турској, сађење дувана је у Србији допуштено једином дозволом краљ. управе монопола, која откупљује целокупну производњу (са малим изузетком, јер је неким већим произвођачима дозвољено да исти и извозе). Српска монополска управа извози свакако прилично велике количине, али највећи дио вишка иде за Турску, гдје се дувани понова калупе да се под фирмом турског поријекла, помешани са турским листовима, шипљу не само за Њемачку, већ и у Енглеску и Сједињене Америчке Државе. Јакосно то, што се дувани, као и извоз шипља под туђим именом доводи у трговину.

У питању су овдје велике вриједности што под страним именом долазе на свијетске пијаци. То се види већ и из тог факта, што је хиперпродукција достигла данас око 4—600.000 кида, а од тога се извози за Турску девет десетина, све то у вриједности од најмање два до три милијуна динара. До душе неке хамбуршке, бременске и дражђанске куће интересовале су се за српске дуване, али не у толикој мјери, колико би то прилично тако добрим квалитетима. Можда је то и због тога, што њемачки купац има извјесне предасуде према куповини од регије јер се боји, да робу не преплаћује.

У Мађарској, гдје постоје исте такве одредбе у погледу производње дувана, пронашла је краљ. регија добра пута за продају својих вишка, а овако што могло би се и српској монополској управи такође препоручити. У Будапешти предузело је продају дувана једно приватно друштво; роба се шипље у Бремен у већим пробама и путем расписа чине се понуде. Није нам познато, да роба, која се франко Будимпешта оферира, остаје непродата, па против, према годишњим извјештајима маклерским, сва се разграби и прода њемачким, холандским и белгијским, кућама. Дакле ваљало би установити тако једно продајно друштво, и не треба пропустити тако сјајан посао, јер Хамбург је знатна пијаца за потрошњу оријенталских дувана.

Пошљедњих година (од 1900) развила се култура дувана у Србији са турским сјеменом. Монополска управа обраћа велику пажњу производњи „џубек“ и „басма“ дувана, које она већим дијелом употребљује са сопствену фабрикацију, па поред тога остају знатне количине и за извоз. Трећа и четврта сортирања могу се добити у већим количинама, а то је према јевтини тих дувана од велике важности за њемачке пијаци. Непознавајући прилике њемачки стручњаци подцијењују српске дуване, јер српске цигарете нијесу нашле прође у њемачкој до данас због своје јачине. Али према тим квалитетима не треба судити и за целокупну производњу, јер само јаке дуване, који расту у баровитим предјелима употребљује српска фабрикација, и то поглавито за јевтиније цијене — а скупље српске цигарете имају у себи дуване турског порекла, који се у Србији на стјеповитом земљишту саде.

Средиште сортирања и паковања дуванских листова налази се у Нишу, раскрсници Биоград—Цариградске и Со-

лунске железничке пруге, и у средишту предјела који гаје дуван. Тек од 1878. ослобођени од Турака, али су ове одавно надманили како бриљивом обрадом тако и гајењем, често потпомогнути и од владе. Осим дувана у Бајиној Башти, који се сади у баровитом земљишту, те су због тога ванредно јаки и зредли у листу, гаје се у нишком и врањском округу првокласни дувани од турског сјемена, а окузи моравски, и крушевачки и око Лесковца производе квалитете, који мијешани са „самсуном“ и „смирном“ дају миришљав и укусан, дакле и скуп производ.

А кад се разгледају просторије за сортирање у Нишу, мора ишчезнути свако неповерење према српском дувану. Чуђење изазива и та вијест, да једна од највећих египатских фабрика цигарета, већ неколико година набавља знатне количине српских дувана. Тиме је дато довољно доказа о доброту српских дувана јер фабрику египатских фирма важе као најбољи у цијелом свијету.

У просторијама монополског стоваришта за сортирање дувана расте око 600 лица. Кад уђете унутра, у те огромне просторе, видјећете једно ријетко шаренило дјевојке и жене, одјевене у народно одијело, чује на земљи, а око њих разне низе нагомиланог дувана за сортирање листова. Свагдје влада највећа чистота, и сваки листић, по неки није већи од листа јоргована, преврће се и прегледа као да је банкнота. Управа и надзор над овим радницама јамчи за апсолутно поуздано паковање и класификовање српских дувана, које искључује сваку пријеву фабриката. Исто ту може се казати и за велике просторије у биоградској фабрици цигарета, јер ове можда по чистоти превазилазе по неке фабрике у западној Европи.

По саопштењима монополске управе оне дају дуван у листу за извоз по цијени коштања, придодав 20 процента трошкове и интересе на уложени капитал, а дуванске производе (цигаре и дуване за дуле) даје са радомат од 50 процента министарство према тарифним ценама које за Србију важе.

Мустре дуванских листова не могу се шипљати, јер се по мишљењу мјеродавних лица не могу оцијенити цијеле партије појединих дуванских сората према тако малој количини, за то је најбоље да заинтересовани лично прегледају дуване у биоградским магацинима. Цигарете се шипљу на повуку или кад се у напријед новац за њих пошље.

То и јесу отежавајуће околности те су тако одлични дувани српски тако мало познати у Њемачкој. Поменути систем угареке регије био би за препоруку и Србији би од тога имала знатне користи.

Свијет се довија

Лопов кавалер — Умјетник варалица

Ових дана се суд у Дражђанима бавио с пријеварама и пустиловинама једног у Аустрији добро познатог виртуоза на виолини.

У марту је побудио у Дражђанима велику пажњу један аустријски поручник, окићен многим скуповцима и егзотичним орденима. Поручник се представљао као гроф Франц Хенди де Голдрени и Кастелбел, те се настанио у најодличнијем хотелу „Савоја“.

Са тако одличним именом и орденима освојио је и једну познату дражђанску глумицу, која за кратко вријеме у „грофу поручнику“ открије варалицу и тужи га полицији, које истрагом установи, да је дотични „гроф“ рођен год. 1885. као син једног столара из Граца, те се зове Тони Хајндл, познати аустријски виртуоз на виолини, којег је на конзерваторију подупирао штајерски намјесник гроф Кларн. Хајндл је пред држђанским судом одговарао радни неповлаштене употребе племићког наслова, неповлаштена ношења униформе и ордената, те је осуђен на три седмице затвора, јер су младом виртуозу све ово приписали у младеначку обист.

О Тониу Хајндлу се још сазнаје, да се прије осам година оженио са богатом 40 годишњом Абрахамсон, те живио удобно и много путовао.

Ове године дошао је у Дражђане, те добио возу, да носи аустријску униформу. За то је пошао у Беч и у униформи се повратио у Дражђане, гдје је брзо био откривен.

Г-ђицу Шарлоту Хамилтон пресрио је ових дана неки млади „кавалер“, када се враћа са гробља. Тај „кавалер“ хтједе јој одијети новац драгуље. Ево, како се г-ђица Хамилтон изразила у Њу-Јорку о поступку „кавалера“.

„Извините госпођице, али ја сам пре-
дузео да вас оробим!“

„Да ли збоља то морате учинити“, упита г-ђица Хамилтон зачуђена.

„Жао ми је, да вам се жели неће испуштити, јер ја ћу почети викати, што ме грло само носи!“

„Ако покушате викати, госпођице“, смјело ће лопов, онда ме на жалост силите, да употребим мој боксер, којег ево у десној руци држим. Пошто заступајем становиште, да је сваки онај брутал, који своју руку диже на женско створење, молим вас, да ме не силите, да се пред вама покажем некавалером.

„Ја дакле нећу викати!“

„Пошто сте толико добра, госпођице, ја ћу се ево пожурити“, дода лопов, па узме скидати драгоцијени накит са г-ђице Хамилтон... Десном је скидао а лијевоу у шнаг спремао...

Тада рече изненада: „Ви не знате госпођице, како ми је неугодно, али ми је јако потребан новац. Послаћу вам наравно заложне цедуље па ћете тако опет доћи у посјед свог дивног накита“.

„Ви не знате ко сам ја“, одговори му г-ђица Хамилтон. Он слеже раменима.

„То је истина, госпођице, али што се све не сазна кроз новине. Ви ћете отићи полицији па овај случај тамо пријавити, а сутрадан ће све новине на дуго и широко о том писати, чак ће вам и слику донијети. Тако ћу ја моћи сазнати кроз новине и за вашу тачну адресу“.

Г-ђица Хамилтон била је задовољна са приједлогом.

Новине су додуше донијеле читаву ствар, али заложних цедуља није госпођица Шарлота ни до данас примила.

Жене, жене, жене.....!

Кокетне су жене сличне металима, јер што бивају старије, тим више хоће да сјаје.

Амор је био велико дијете, а жена му — лутка.

Жени импонује највише онај мушкарац, који њоме зна да влада.

Пријатељство између жене и мушкарца или је почетак или је крај љубави.

Што ме тјеши, да сам жена, јесте: да нећу нигда морати такве вјенчати!
Lady Montagne

Зар не може никада настати човјек, а да жена у пола не поможе?
Shakespeare

Пакао је патосан женским језицима.
Guillon

Глупа је жена кудикамо гора од мушкарца, јер више говори.
Daniel Dare

Дјевојке су као плодови. Начете губе вриједност.
H. Thom

Има дјевојака, којима фале само крила, па да буду потпуне — гуске.
Hilarius

Отпор жена није увијек доказ њихове крепости, већ већином доказ њиховог — искуства.
Fontenelle

У друштво паметних мушкараца мушкарца уђе и лијепа жена и — лудница је готова.
H. Thom

Два пута вриједи жена које неће ме Бог ослободити — једном на брачној постељи, а други пут на одру.
Lessing

Утрни свијећу и видећеш, да је једна жена као и друга.
Lessing

Жене оплакују мртване само да гину живе.
Evremont

Драга је млијеко, невјеста масло, а жена сир.
Borne

Лијепа је жена рај очима, пакао души, а чистиште шнага.
Fontenelle

На жене се виче, али се без њих не може. И највећи женомрзац мора да призна, да жене мрази само зато што код њих није успијевао.
Валси

Занимљивости

Један инжењер у Милану недавно је конструисао један хидроплан, који клизи преко воде брзином од 240 километара на сат.

Најтежа локомотива на свијету недавно је сграђена у Балдуиновој фабрици у Америци. Она је заједно с тендером тешка 2990, а без њега 1600 центата.

Хеспсова пирамида у Египту највећи је надгробни споменик на свијету. Она је висока 140 метара а покрива површину од 12140 кв. метара.

Кратке вијести

Талијанска утврђења. „Берлинер Таг-блат“ доноси сензациону вијест, да Италија подиже утврђења на језеру Гарда.

Њемачки цар у Цариграду. У петроградским се политичким круговима говори, да ће њемачки цар Вилхелм на свом путу на Крф посјетити у Цариграду турскога султана V. Аустријски престолонаследник надвојвода Фрањо Фердинанд састаће се на Брионима са њемачким царем кад овај буде путовао у марту на Крф.

Позоришни штрајк. Штрајк позоришних радника у Бечу непрестано расте. Ни у Рајмундовом позоришту нема представе.

Куга у Китају. Из Пекинга јављају, да је с обзиром на кугу затворена она четврт града, у којој су смјештена страна посланства. Исто тако ће бити затворена и европска четврт. У Чи-фу-у је констатовано 17 случајева куге.

Глад и тифус У сјеверо-источној Сибирији влада глад и тифус. На површини од пола милијона квадратних километара нема ни једног љекара.

Књажевина Јемен. Вођа усташа прогласио је Јемен независном књажевином.

Немири у Грчкој. Као што се из Атине јавља, у грчкој војци су букнули немири.

Снијег. Промет између Баку и Росу-а је ради огромнога снијега обустављен.

Пут Краља Петра. Краљ Петар путује дне 29. ов. мј. у Рим.

Против куге. Посланици страних власти у Петрограду затражили су од својих власти војску за сузбијање куге.

Устанак у Арабији. Устанак у Арабији концентрирао се око Ходеиде.

Дневник

Изложба на Цетињу. Југословенски умјетници прегли су, да својим радом и својим умјетничким творевинама послуже што боље и корисније југословенској идеји. Они су склопили савез, који се зове „Лада“ и одлучили су да сваке године приређују по свима пријестоницама и великим градовима Југословена умјетничке изложбе. На своме конгресу, који је био држан у Биограду, они су ријешили да југословенску изложбу приреде до године у Биограду и Софији, а 1913. г. ријешили су да приреде на Цетињу. Ова одлука југословенских умјетника неоспорно ће наћи на лијеп пријем у нас и ми смо увјерени да ће се код нас уредити све што треба, да изложба њихова на Цетињу буде што боља.

Светосавска бесједи. Наставници и ученици велике државне гимназије на Цетињу приредили су у корист сиромашних гимназијалаца синоћ у просторијама Зетскога Дома светосавску бесједу са врло бираним програмом, који је изведен на опште задовољство. На бесједи су били од стране Двора Њихова Краљ. Височанства Књаз Мирко и Петар, као год што је била цијела кућа дупке пуна најотмјенијег грађанства оба пола. Игранку је отворио Њ. Кр. В. Књаз Петар, који се задржао и последије одмора. Игранка је трајала у најбољем расположењу и последије пола ноћи. На каси је добровољних прилога знатно пало.

Револуција у Црној Гори. Чланак „Револуција у Црној Гори“, који смо донијели на Нову Годину, прештампале су биоградске „Вечерње Новости“ додајући и ове ријечи: „Нека виновници овдје у Биограду због тога понесу гријех на своју душу“.

Светосавска прослава. Као и сваке, тако је и ове године овдашња основна школа прославила српског просветитеља Св. Саву на врло свечан начин. Школској свечаности био је присутан велики број грађанства. Њ. Височанство Књаз Петар славље је украсио својом високом посјетом. Послије во-

доосвећења шљедовао је овај програм: Химна Св. Сави, коју је отпјевао ђачки хор; Св. Сави, декламовао је Ристо Радифковић, уч. IV разреда; На Св. Саву, декламовала је Даница Вујовић, уч. II разреда; Домовини, од М. Топаловић, пјевао је ђачки хор; Мали Војник, декламовао је Д. Мијатовић, уч. I разреда; Гусларева смрт, декламовао је А. Газивода уч. IV раз; Соколови, отпјевао је ђачки хор; Одломци из Пјесника и Виле, дијалог изводили су Јелена Перовић и Свет. Гојнић ученици IV разр.; Онам' онамо, пјевао је ђачки хор; Малена сам, декламовала је Софија Огњеновић уч. III разр.; Мали неимар, дијалог, изводили су Симо Мишковић, уч. IV разр. и Видо Божовић уч. II разр.; Поточара, од Ј. Цеа, отпјевао је ђачки хор; Жеља младог Србина, декламовао је П. Бећир уч. III разр. и Народна Химна, пјевао је ђачки хор. Програм је изведен на задовољство посјетилаца, особито дјеца су дивно отпјевала у два гласа пјесме програма, на чему се има захвалити раду овд. учитеља Нике Новковића. Овако дивно прослављен дан Св. Саве служи на част и похвалу наставничком особљу наше основне школе.

Одложена Скупштина. Јуче је била главна скупштина Првог Црквеног Пјевачког Друштва „Његош“, али како на њој није био довољан број чланова за рјешавање, то је одложена и на основу друштвенијех правила држаће се сјутра, у недјељу, са оноликим бројем чланова, колико их буде присутно.

Обнова чланства. До сада су обновили чланство у Радничко Друштво г. г. д-р Стево Огњеновић, Јован Др. Мартиновић, Марко Хајдуковић, Перо Лазаревић, Крсто Бастић, Франц Сибрина, Нешо Голубовић, молер, Томо Вујовић и Анто Беговић, и с тијем стекли су сва права чланска на сјутрашњој друштвеној главној годишњој скупштини.

Вријеме. Лијепо и ведро и ако знатно студено вријеме још једнако нас служи. Дани су лијепо, сунчани, те је доста и топло, док су ноћи студене.

О женама и за жене.

Источњачке пословице.

Лијепе жене добре су недјељу дана, а добре жене цијелог вијека су лијепе.

Човјек прво мисли о себи, а жена прво о мужу, па онда о дјечи.

Жене увијек чине двогубе грешке: оне не кажују шта мисле, а не размишљају о ономе, шта ће рећи.

Љепота не зна за вјерност, а море за мјеру.

Ко на кћер не пази, — кајаће се цијелога вијека.

Кад неку жену љубиш, имаш да бираш или да те она има у шакама, или — да је ти мораш слушати.

Са љубоморним мужем жена мора поступати као са болесником и не одмицати се од његове постеле.

И ако се пунца по некада ушећери, ипак је она још увијек горка.

Рода Рода.

Наша ријеч.

Ево нас на почетку друге године. Ни наша јавност а ни средина наша не може да схвати тешкоће, са којима има да се боре часописи, који имају и реноме и залеђину људи са већ стеченим именом са у неколико створеном читадачком публиком и примљеним програмима. Још мање може да појми све те тешкоће, које су у овај мах веће, кад сличне потхвате предузима на се — и са истим претензијама — једна омладина, а у тој омладини једно друштво, а у друштву једна група људи, која је себи ставила

у задатак: да услови лист, у једној млакој средини као што је наша. Средина, сметена ударима и неуспјесима, завођена лизгацијом партијских програма, вашарском вицом појединих вођа, беспомоћна слаба — таква средина имала је, да уздржи лист који треба да значи покрет оних, који су јакнули у часовима кад је немару и слабости нашој дат најправеднији и најтежи ударац, и то покрет, који ће кренути нас исте, узрочнике наших националних пораза, да се отресемо свега тога несретнога, да приберемо разбијену војску, да се уврстимо у одбрамбене редове и повратимо отете положаје, још више, задобијемо никад немане, и својим народним правима прибавимо властитом снагом поштовне никад непризнано.

Ово бјежу наше мисли водиле, кад смо узели на своја плећа тако тешко бреме. Ако је где било случајева, да нијесмо у танчине одговорили свом задатку, искрено признајемо, да смо тога свјесни ми најбоље били. А ако баш хоће да баци одговорност за те грешке, то их треба управити на нашу шкрту средину, а не на помањкање наше снаге и воље. Ко прелиста овогодишњу „Зору“ потврдиће наше ријечи.

Не одговорисмо ли у детаљима свему ономе, што захтјева од нас такав програм и покрет, не смије нам се бар оспорити, да смо свом вољом и одушевљењем радили на основи свога програма и извели прве кораке са пуно успјеха, кораке, којима се једино греде ка остварењу нашег највећег народног задатка и јединог поступлата наше народне борбе — јединству српско-хрватског народа на равноправној и демократској основи.

Увјерени смо, и по унутарњем говору свога инстинкта и по резултатима свога рада, да је само то прави пут, који нас води оној великој замисли свих наших народних великана, пут који води нашој снази и будућности — к југословенству.

Пјесма, чланак, пријевод, биљешка, сваки ред носио је биљег тих наших идеја. Ударало се на срце и мозак, кукавице од рођења као и оне од задњих недаћа храбрили смо, позивали себи и вољне и невољне да се сви нађемо на **народној одбрани**.

Ми смо прожети јаком вјером, да овакав лист има свога разлога и да мора да дјелује и у нашој средини, те захтијевамо од српске и хрватске јавности потпоре и разумевања. **Ми чекамо одговор.**

Свјесни своје националне дужности и ове задаће, ми с правом захтијевамо више, материјалне потпоре, во што нам је до данас пружано, само од тога зависиће даља судбина листа. Синови траже од својих родитеља признања и помоћи. Преплата је годишње 7 кр., за средњошколне 6 кр.

Лист ће се слати само онима, који се јаве као припадници и пошљу бар полугодишњу преплату.

Рукописе треба слати на адресу: Redaktion „Zora“ — Universität a преплату „Zora“ Wiene I. Universität.

Беч, 1. Јануара 1911.

Редакциони Одбор

„Зоре“

Гласника Срп. Напредне Омладине.

На „Цетињски Вјесник“ најбоље се претплатити код поште.

ОГЛАСИ

Госпођица Која је свршила Консерваторијум у Бечу даје часове на гласовиру, уз пјевање српског и њемачког језика, поучава и на њемачком језику.

Цетиње, Катунска улица бр. 168.
3—3 РОЗА КОЕРНЕР

ОГЛАС

Јављам поштованом грађанству, да сам додавио у мојој радњи

Церада сваке врсте

из најпризнатијих кућа, те исте дајем уз најповољније цијене.

Споштовањем

Блажо М. Маркуш

1—2

Сат на поклон

Сребрни или оцелови сат поклањам за 100—200 комада старих црногорских марака, или за 300—500 комада нових.

Марке не смију бити поцјепане, треба да имају по крају здраве зуби (зарези), не смију имати прогледна танка мјеста.

Рђаве марке враћам, а морају бити награђене новим.

Послати их препоручено а запечаћене на адресу:

Prof. Dr. Fr. Bubák,
Tabor, Čechy, Austrie.

КЊИЖАРА И ПАПИРНИЦА

Ш. Г. Лаковића

у

НИКШИЋУ

Препоручује своје велико стовариште школских, научних и забавних књига.

Велики избор календара за 1911. год., као: Велики Орао, Србобран, Косово, Ружица, Шаливац, Србин, Црногорац, Годишњак итд. као и цених календара, писаћег, цртаћег и канцеларијског прибора, као и свих ђачких потреба.

Велики избор најразноврснијих дописница, као и за честитке о Крсном имену, Божићу, Ускрсу и Новој Години.

Продаја на велико и на мало. Прима преплату на сваку новоиздану књигу на српском и на осталим европским језицима.

9—10

8—50

УЗ ТВОРНИЧКЕ ЦИЈЕНЕ

ВАЖНО! ЗА ВАЖНО!

ОБУЋАРЕ

ТРГОВАЧКО СТОВАРИШТЕ КОЖА

ФИЛИЛА

Ашер С. Алкалај

У ДУБРОВНИКУ

ПРЕПОРУЧУЈЕ СВОЈЕ СЛАДИШТЕ НАЈБОЉИХ СВАКОВРСТНИХ

КОЖА

И СВИХ ДРУГИХ ПРИПАДАКА ЗА ОБУЋАРСКЕ РАДЊЕ

Уз творничке цијене

НАРУЧБИНЕ ОБАВЉАЈУ СЕ БРЗО И ТАЧНО

НА ВЕЛИКО И НА МАЛО

УЗ ТВОРНИЧКЕ ЦИЈЕНЕ

НА ВЕЛИКО И НА МАЛО